

### บทที่ 3

#### วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา(descriptive study) เพื่อศึกษาการดูแลตนเองของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ปัจจัยพื้นฐานและการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อการดูแลตนเองของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลสารภี จังหวัดเชียงใหม่และกลุ่มตัวอย่างที่ทีมสุขภาพของโรงพยาบาลสารภีออกเยี่ยมบ้าน ดังมีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

#### รูปแบบการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive study)

#### ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ของโรงพยาบาลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2544 มีจำนวนทั้งหมด 230 ราย

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ของโรงพยาบาลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ที่ยังมีชีวิตอยู่ในช่วงที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2545 โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive random sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป เปิดเผยตนเองและยินยอมให้สัมภาษณ์ จำนวน 106 ราย

## เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การอยู่อาศัย สถานภาพในครอบครัว อาชีพ รายได้ของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ จำนวน 9 ข้อ ตอนที่ 2 สภาพความเจ็บป่วยและการรักษา ได้แก่ ระยะเวลาการติดเชื้อเอชไอวี ระยะเวลาที่เริ่มต้นดูแลตนเองหลังจากติดเชื้อเอชไอวี การมีอาการ โรคเอดส์ และการได้รับยารักษาโรคเอดส์ จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 การสนับสนุนทางสังคม เป็นข้อมูลที่ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านวัตถุสิ่งของ เงินทอง เวลา และแรงงาน และด้านการประเมิน มีจำนวนด้านละ 4 ข้อ รวมจำนวน 16 ข้อ สำหรับลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือกแบบประมาณค่า (rating scale) โดยประยุกต์แนวคิดของลิเกิร์ต (Likert scale) 4 ระดับคือ มาก ปานกลาง เล็กน้อย และไม่ได้รับ และให้เลือกเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น โดยมีการให้ค่าคะแนนดังนี้

ถ้าเลือกตอบ	มาก	ให้	4 คะแนน
	ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
	เล็กน้อย	ให้	2 คะแนน
	ไม่ได้รับ	ให้	1 คะแนน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลตนเอง แบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ การดูแลตนเองด้านร่างกาย จำนวน 18 ข้อ และการดูแลตนเองด้านจิตสังคม จำนวน 16 ข้อ สำหรับลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือกแบบประมาณค่า (rating scale) โดยประยุกต์แนวคิดของลิเกิร์ต (Likert scale) 4 ระดับคือเป็นประจำ เป็นบางครั้ง นานๆครั้ง และไม่ปฏิบัติ และให้ตอบได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

กรณีที่เป็นคำถามทางบวก (การดูแลร่างกายในข้อ 1, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 และ 18 และการดูแลตนเองด้านจิตสังคมในข้อ 1, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15 และ 16) ได้พิจารณาให้คำตอบดังนี้

ถ้าเลือกตอบ	เป็นประจำ	ให้	4 คะแนน
	เป็นบางครั้ง	ให้	3 คะแนน
	นานๆครั้ง	ให้	2 คะแนน
	ไม่ปฏิบัติ	ให้	1 คะแนน

กรณีที่เป็นคำถามทางลบ (การดูแลตนเองด้านร่างกาย ในข้อ 2, 3, 5, 7, 8 และ 17 การดูแลตนเองด้านจิตสังคมในข้อ 2, 3, 8 และ 12) ได้พิจารณาให้คำตอบดังนี้

ถ้าเลือกตอบ	เป็นประจำ	ให้	1 คะแนน
	เป็นบางครั้ง	ให้	2 คะแนน
	นานๆครั้ง	ให้	3 คะแนน
	ไม่ปฏิบัติ	ให้	4 คะแนน

การศึกษานี้ได้กำหนดค่าคะแนนสำหรับคำถามในเรื่องการดูแลตนเองด้านร่างกาย สำหรับ ข้อ 8 และ ข้อ 9 ซึ่งเป็นเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ และการสวมถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ ถ้าตอบว่า ไม่มีเพศสัมพันธ์ และสวมถุงยางทุกครั้งให้ 4 คะแนน แต่ถ้าใช้คำตอบอื่นๆ ให้ 0 คะแนน เนื่องจากถือเป็นพฤติกรรมเสี่ยงของโรคเอดส์

## 2. การหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผู้ศึกษาได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญรวม 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 1 ท่าน แพทย์ผู้ทำการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคเอดส์ จำนวน 1 ท่าน และหัวหน้างานเอดส์และกามโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ผู้ควบคุมการค้นคว้าแบบอิสระ จากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้มีความถูกต้องของภาษา และเนื้อหาของเครื่องมือ

2.2 การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้ศึกษาได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ณ โรงพยาบาลหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 ราย จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) (ยุวดี ฤาชา และคณะ, 2537, หน้า 124) ได้ค่าความเชื่อมั่นของการสนับสนุนทางสังคมและการดูแลตนเอง เท่ากับ 0.81 และ 0.74 ตามลำดับ จากนั้นได้นำไปปรับปรุงข้อคำถาม และได้นำไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมการศึกษาศึกษาอิสระตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้จริง

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และยื่นขออนุมัติต่อผู้อำนวยการ โรงพยาบาลหางดง และโรงพยาบาลสารภีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการทดลองใช้แบบสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลจริง
2. ติดต่อประสานงานไปยังฝ่ายสุขภาพและป้องกันโรค ของโรงพยาบาลสารภี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขออนุญาตและขอข้อมูลผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับโรงพยาบาล
3. ดำเนินการอบรมพนักงานช่วยสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ให้พนักงานช่วยสัมภาษณ์ทำความเข้าใจกับข้อคำถาม โดยการให้ทดลองสัมภาษณ์ก่อนทำการสัมภาษณ์จริง เมื่อเสร็จแล้วมีการหารือร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์
4. ทำการสัมภาษณ์ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ที่มารับบริการที่โรงพยาบาล และที่บ้านของผู้ป่วยกรณีที่ไม่ได้มารับบริการ ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยทุกครั้ง มีการปรึกษาร่วมกับพนักงานช่วยสัมภาษณ์ทุกครั้งที่มีปัญหาในการสัมภาษณ์ และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองทุกฉบับ จนได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบ 106 คน

### การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistics Package for Social Sciences) โดยมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และลงรหัสแบบสัมภาษณ์ จนครบ 106 ฉบับ
2. ทำการบันทึกข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ส่วนตามรหัสที่กำหนดไว้จนครบ
3. นำข้อมูลที่บันทึกไว้ ไปวิเคราะห์ทางสถิติ ดังนี้
  - 3.1 ปัจจัยพื้นฐานของผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ ได้แก่ ลักษณะทางประชากรและสังคม สภาพความเจ็บป่วยและการรักษา การสนับสนุนทางสังคม และการดูแลตนเอง โดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าพิสัย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 ความแตกต่างระหว่างปัจจัยพื้นฐานของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์กับการสนับสนุนทางสังคมและการดูแลตนเอง โดยใช้สถิติ t-test และทำการจัดแบ่งกลุ่มปัจจัยพื้นฐานของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ใหม่ ดังนี้

- 1) เพศ แบ่งเป็น เพศชาย กับเพศหญิง
- 2) อายุ แบ่งเป็น กลุ่มอายุ 35 ปีลงมา (อยู่ในวัยเจริญพันธุ์) และกลุ่มอายุมากกว่า 35 ปี (ไม่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์)
- 3) สถานภาพสมรส แบ่งเป็น โสด ม้าย หย่า แยก (ไม่ได้อยู่กับคู่ครอง) และคู่ (อยู่กับคู่ครอง)
- 4) ระดับการศึกษา แบ่งเป็น ไม่ได้เรียน-ประถมศึกษา และสูงกว่าประถมศึกษา
- 5) อาชีพ แบ่งเป็น มีงานทำ และ ไม่มีงานทำ
- 6) รายได้ของตนเอง แบ่งเป็นต่ำกว่า 1,000 บาท และมากกว่า 1,000 บาท
- 7) รายได้ของครอบครัว แบ่งเป็นต่ำกว่า 5,000 บาท และมากกว่า 5,000 บาท
- 8) การอยู่อาศัย แบ่งเป็น อยู่คนเดียว และอยู่กับผู้อื่น
- 9) สถานภาพในครอบครัว แบ่งเป็น คนในครอบครัว พ่อ แม่ สามี ภรรยา บุตร และผู้อาศัย
- 10) ระยะเวลาติดเชื้อเอชไอวี แบ่งเป็นต่ำกว่า 1 ปี และมากกว่า 1 ปี
- 11) ระยะเวลาที่เริ่มต้นดูแลตนเองหลังจากทราบว่าติดเชื้อ แบ่งเป็นน้อยกว่า 3 เดือนและมากกว่า 3 เดือน
- 12) การมีอาการโรคเอดส์ แบ่งเป็น ไม่มี และมี
- 13) การได้รับยารักษาอาการโรคเอดส์ แบ่งเป็น ไม่ได้รับและได้รับ

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม และการดูแลตนเองของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)